

Pa naša zavednost in požrtvovalnost je večja, nego krivičnost in zaniknost naših nasprotnikov: baš včeraj se je namreč vršila slavnostna otvoritev nove veličastne zgradbe Družbe sv. Cirila in Metoda, v kateri se nastani št. Jakobska ljudska šola. Šola je po priznanju naših nasprotnikov samih najmodernejša in zahtevam najbolj odgovarjajoča od vseh tržaških mestnih šol. In tako stoji ponosno nov monument slovenske zavednosti in požrtvovalnosti v našem Trstu. Naj sprejme naša učiteljica, CMD, izraze najiskrenejše hvaležnosti in priznanja tržaških Slovencev na plemeniti skrbi za našo deco!

Naša dežela, namreč mesto Trst z okolico, je doslej še edina dežela v naši državi, ki nima svojega šolskega zakona. Ne le zaradi te abnormalnosti kot take, temveč tudi posebno iz vzroka, ker je to dejstvo omogočalo mestnemu magistratu voditi šolsko politiko, ki je naše upravičene zahteve dosledno prezirala, so naši mestni zastopniki, oziroma deželni poslanci nešteditno zahtevali, da se to stanje odpravi in sklene deželni šolski zakon. In letos je večina res predložila načrt takega zakona, ki seveda vse prej nego varuje naše interese. Odbor političnega društva »Edinost« se je z zastopniki učiteljskega društva za Trst in okolico posvetoval in prišel že do primernih zaključkov, katerih se bodo držali naši poslanci v deželnem zboru pri razpravi in sklepanju o tem predmetu.

Lepo se razvija »Slovenska trgovska šola«, vzdržana po naših narodnih zavodih in je dosegla v minolem letu pravico javnosti.

Ozreti se nam je tudi na tržaške državne srednje šole, na katerih so nastale naravnost nevzdržljive razmere za naše dijake. Dasi je pretežna večina dijakov nenemške narodnosti, vendar se je poskrbelo, da na zavodu, na katerem je bilo svoj čas precejšnje število slovenskih profesorjev, počujejo izključno le Nemci iz oddaljenih avstrijskih kronovin.

Večina mestnega sveta se je sicer v proračunu za leto 1912 izneverila svojim tradicijam, ko je dovolila za slov. šolo v Oropadi K 54.000.—. Seveda je to storila šele, ko je za ital. šolstvo dovolila preko 2 milijona! Popolnoma umestna je bila pripomba slov. mestnega svetovaleca, naj si večina ne domišlja, da naklanja kakšno milost, ampak da izpolnjuje le svojo dolžnost.

Zahteva po prepotrebni razbremenitvi škedenjske šole, z ustanovitvijo samostojne slov. ljudske šole v Sv. M. M. Sp. in po ustanovitvi take šole v Rocolu je ostala glas vprijočega v puščavi.

Treba bo vbodoče posvetiti tudi temu vprašanju vso pažnjo in skrbeti, da se nastale neznosne razmere izboljšajo, kar bo mogoče le z ustanovitvijo samostojnih slovenskih srednjih šol v našem mestu.

V minolem letu je napravilo vprašanje slov. vseučilišča korak naprej. Pripuščen je bil namreč kot privatni docent na zagrebško univerzo gosp. dr. Bogumil Vošnjak, ki se habilitira za bodoče slov. vseučilišče. V slovenski javnosti pa je prodrla ideja, da bo sedež bodočega slovenskega vseučilišča v Trstu in ne v Ljubljani. Gotovo je to stališče, na katerem so slovenski voditelji tržaški že davno stali, popolnoma pravilno, ker je bodočemu slov. vseučilišču mogoč v Trstu tak razvoj, kakor bi ga drugod ne mogel doseči.

Naše politično društvo je bilo v poslednjem času tudi pozvano v javnosti, naj z ozirom na to, da bo Trst sedež slovenski univerzi, prevzame v svojo roko vodstvo akcije za njo. Doslej pa politično društvo »Edinost« tega ni prevzelo, pač pa ga čaka za bodočnost ta važna naloga.

Iz Istre.

Pojasnili smo že, kako je hotel vzeti krajni šolski svet v Dolini boljuskemu nadučitelju podstrešje. Ker pa istočasni nadučitelj ni mož, ki bi se ustrašil in kleknil na kolena pred fermani, ki jih izdajata dolinski župan in njegov tajnik, sta se potrudila še dalje.

Nadučitelj je vložil utok proti odloku deželnega šolskega sveta z dne 7. marca t. l. št. 406. Da bi bil ta utok rešen, nista utegnili čakati. Koncem julija je pristopil župan in deželni poslanec g. Pangerc pred sodnika in napravil nadučitelju sodniško tožbo. Sodnija je določila, da se bo vršila obravnava te znamenite pravde 3. septembra. Tudi to ni prestrašilo nadučitelja, le priskrbel si je odvetnika. Ustrašil se je pa obravnave tožnik in odstopil od tožbe.

Sodnija je 1. septembra pozvala nadučitelja, naj ji naznani v petih dneh, ali hoče on nadaljevati s tožbo. Nadučitelju ni bilo treba sodniške tožbe, ker ve, da se rešujejo take zadeve upravnim putem.

Predložil je račun nastalih stroškov, in sodnija je ugotovila za to znesek 25.05 K, kar je krajni šolski svet v Dolini tudi izplačal.

Ministrstvo je razsodilo na nadučiteljev utok s svojim odlokom z dne 17. septembra t. l., št. 36.546, da pripada nadučitelju podstrešje. »Merodajna za to razsodbo je bila okoliščina«, pravi ministrstvo, »da so v 14. § zakona z dne 5. junija 1908, št. 32, k postranskim prostorom pripadajoči prostori navedeni le kot primer, ker se mora smatrati v vsakem gospodarstvu podstrešje kot neobhodno potrebno«.

To smo objavili, ker bi utegnili marsikateremu tovarišu koristiti. Razvidno je, s kakimi šikanami se mora boriti istrsko učiteljstvo, a razvidno je tudi, kako znajo gospodariti v dolinski županiji.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono no naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrov na zadržu s omejenim jamstvom.

Promet do konca septembra K 142.663'88.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. svečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadržu kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zaplenjeno!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz vodstva Zaveze.

S prve vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (26. septembra 1912).

1. Mestnemu magistratu ljubljanskega mu se je sporočilo, da je ostal Zavezini odbor isti, ker letos ni bilo volitev; le namesto umrlega odbornika Ignacija Šijanca je bil izvoljen nadučitelj Fran Brinar iz Gotovelj na Stajerskem.

2. Vsem naprednim listom se je odpisala javna zahvala ob priliki naše zadnje XXIV. glavne skupščine.

3. Dne 18. in 19. avgusta letošnjega leta je zborovala skupščina »Združenja srbskega učiteljstva«, ki jo je Zaveza brzojavno pozdravila.

4. Gospodu Franu Finžgarju, c. kr. profesorju na učiteljski v Gorici, se je poslala izjava o častnem članstvu. Zavezino vodstvo pa mu je ob enem čestitalo tudi ob Najvišjem odlikovanju z viteškim križcem Franc Jožefovega reda.

5. »Ljubljansko učiteljsko društvo« je bilo potom dopisa vabljen v pomnoženi pripravljalni odbor za 25 letnico Zaveze, ki se vrši v Ljubljani dne 14. in 15. avgusta l. 1913.

6. Deželni poslanec tovariš Štefan Ferluga je zastopal dne 8. septembra Zavezo pri slavnosti 25. letnice pevskega društva »Hajdrih« na Proseku.

7. Prošnji učiteljskih iz Celovca, Gorice in Maribora, ki so prosili za brezplačno pošiljanje Zavezinih listov, se ugodno kakor prejšnja leta.

8. »Prvi anončni pisarni v Ljubljani« se oficialno sporoči odpoved inseratnega dela »Učiteljskega Tovariša« z zadnje številko letošnjega leta. Inseratni del stanovskega glasila prevzame sklepom upravnega odbora z novim letom njega upravnik tovariš Jakob Pretnar.

9. Na dopis »Učit. tiskarne« do Zaveze glede kritja njenega dolga pri Zavezinih listih je odgovorilo predsedstvo, da sklepa o njegovi vsebini upravni odbor takoj v svoji prvi redni seji.

10. Pismeni nasveti »Učit. tiskarne« se uvažujejo in povoljno rešijo. Ti nasveti se tičejo a) komisijonalne razprodaje mladinskih spisov, ki jih je založila Zaveza; b) Zavezinih steklenih omar, v katerih je spravljena Zavezina knjižnica in, ki se nahajata v načelstveni sobi »Učit. tiskarne«; c) učil »Šolskega muzeja«, ki so last Zaveze; d) števil in letnikov »Učit. Tovariša« iz prejšnjih let.

11. Državnega poslanca dr. VI. Ravniharja se naprosi, da interpelira v naučnem ministrstvu zastran osebne zadeve nekega nadučitelja na Primorskem in da dobi istotam neke važne statistične podatke.

12. Resolucija glede stalnega nameščenja nadzornikov, ki je bila soglasno sprejeta na zadnji naši skupščini, se odpošlje naučnemu ministrstvu.

Z II. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (3. oktobra 1912).

1. Zavezini učiteljskim društvom se odpošlje v izpolnitev »Društveni izkaz naročnikov Zavezinih listov« v dvojniku. Kot pojasnilo k temu »Društvenemu izkazu« se sestavi agitačna okrožnica, ki se da tiskati v 300 izvodih, kar naj zadostuje za nekaj let.

2. Posameznim učiteljskim društvom, ki še niso včlanjena v deželni učiteljski Zvezah, se potom posebnega dopisa nujno naroča, da nemudoma ustanove take Zveze. Dopisu se prilože pravila kranjske in štajerske deželne Zveze. Pa tudi sicer se izvrši po vodstvu vse potrebno še drugod, da pokaže Zaveza ob 25letnici svoji, da je ona res združenje pravih avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

3. Zavezinega predsednika se pooblašča, da naprosi najvišjo deželno šolsko oblast na Kranjskem, da blagovoli ob primernem času odgovoriti na Zavezine dopise, ki so naslovljene na njo. Učiteljska društva, ki se obračajo na Zavezo s prošnjami v strogo šolskih zadevah, od vodstva ne morejo dobiti potrebnega odgovora, ker od gotove strani ne dobi Zaveza nikake rešitve.

4. Zbrano gradivo za spomenico o preganjanju in zapostavljanju kranjskega naprednega učiteljstva se odstopi »Deželnemu učiteljskemu društvu v Ljubljani«. Ta spomenica naj se nato odpošlje kranjskemu deželnemu šolskemu svetu v resni predarek. Ob enem pa naj se naprosi uredništva učiteljstvu prijaznih listov, da ponatisnejo prepis te spomenice v informacijo napredne slovenske javnosti, kako pristransko postopa krščanska »Slov. Ljudska Stranka« z denarjem pretežno naprednih davkoplačevalcev.

5. Pod okriljem naše Zaveze naj se osnuje stalni pevski zbor s samostojnim pevskim odborom, ki naj sestavi poslovni pevski red in ustanovi posebni pevski sklad. Po primerni pripravi se da v »Učit. Tovariša« informativni oklic, na Zavezna učiteljska društva pa okrožnico kot vabilo k pristopu.

6. »Učiteljsko tiskarno« se naprosi, da primerno zniža cene Zavezinih tiskovin in listov.

7. »Deželnemu učiteljskemu društvu v Ljubljani« se sporoči potom dopisa, da naj postavi na dnevni red letošnjega glavnega zborovanja naslednje točko: »Okrajne učiteljske konference naj se vrše glasom ministrskega ukaza še nadalje vsako leto«.

Kranjsko.

Kranj. Tukajšnje učiteljsko društvo je imelo svoje jako dobro obiskano jesensko zborovanje v četrtek dne 10. t. m. v Kranju. Kot predavatelj je nastopil profesor tukajšnje gimnazije g. dr. Šimen Dolar ter predaval o moderni fiziki. V svojem predgovoru je poudarjal gosp. predavatelj, da smo v bistvu upravičeni govoriti o moderni fiziki, ker nam je ravno ona s svojimi senzacionalnimi odkritji ustvarila novo ero v našem čustvovanju. Svoja nadaljna razmotrivanja je utemeljeval na sledeči način: Stari sistem fizike bi se dal po fiziku Plankterju iz Berlina primerjati kakor slikarski razstavi, nova fizika pa nam je ustvarila jednostavnejšo sliko. Preje je bila mehanika temelj fizike, zdaj zavzema to mesto elektrika. In še en pokret v pojmovanju fizikalnih pojavov se je zvršil. Z nekako samozavestjo so gledali stari fiziki na svoje atomsko svetovno naziranje. Zda skuša energetika ustvariti nov enoten pojem o svetovnem naziranju. Prirodni pojavi se razvijajo na podlagi energije. Vsota energije je v svetovstvu konstantna, a entropija se množi. Neprenehoma se pretvarjajo različne oblike energije, kojih vir je sonce. Kakšen končen rezultat nastane, ko doseže entropija svoj višek, je tudi za modernega fizika še — nerešeno vprašanje.

Končno nam je g. predavatelj pojasnil in demonstriral na različnih modelih zrakoplovstva z monoplani (Bleriotov sistem) in biplani, dalje Katedre in Rentgenove žarke ter brezžični telegraf.

Glasna pohvala je zadonela po nadpoldruho uro trajajočem predavanju in splošna želja je, da bi objavil g. profesor svoje predavanje v Popotniku, kar je tudi obljubil.

Pri predlogih poudarja tovariš Rus, da delujejo gotovi krogi na to, da bi se odpravile vsakoletne okrajne učiteljske konference ter bi se vršile le vsako tretje leto, kajti so predrage, stanejo okrog 30.000 K, haska pa ne donajajo tistega, kakor je želeli. Čudno se mu zdi, da ravno pri učiteljstvu tako štedijo, drugod pa mečejo milijone vun. Ako se hoče učiteljstvo nadalje izobraževati, mora se vedno na lastne stroške, osobito napredno, in četudi ne stoji konference na višku modernih zahtev, vendar če je nadzornik na svojem mestu, so učitelju v pedagoškem oziru v veliko korist. Kako pride ravno učiteljstvo do tega, da mu kršijo postavno zajamčene pravice. Predlaga resolucijo, v kateri naše društvo odločno protestira proti takemu postopanju.

Tovariš Luznar opozarja na dejstvo, da se še do zdaj niso nakazale draginjske doklade nečezjenemu učiteljstvu, dasi ravno je bil ta predlog sprejet v deželnem zboru že začetkom leta. Draginja je postala neznosna, kakor občuti samec ravno tako kot oženjenec, liberalec kot klerikalec. Nadalje smo čitali, da je nakazal deželni odbor ljubljanskim klerikalnim učiteljem 50 odstotno stanarinsko doklado. Znano je, in nepristranski nadzorniki odkrito priznajo, da je vobče napredno učiteljstvo bolj na svojem mestu, kakor klerikalno in vendar je bilo le, zadnje nagrajeno. Ako se to zgodi v ta namen, ker se manj briga za šolstvo in bolj za politiko, naj nam povedo, da bomo tudi mi zanaprej zanemarjali šolo in tako bili deležni priznanj in obliki nagrad. Ako pa je to kupovanje političnega prepričanja, je nemoralno in krivično, kajti naprednjaki plačajo več davka, kakor pristaši S. L. S. Potem se Slomškarjem, ki so v meščanski tečaju, plačajo suplentje iz deželnih stroškov, napredni učitelji morajo pa iz svojega.